

SZERKESZTŐSEG:
 BUDAPEST, IV. VÁRMEGYE-UTCA 11.
 Telefon száma 788.
 KÉZIRATOKAT NEM KÜLDÜNK VISSZA.
 CSAK BÉRMENTES LEVELEKET FOGADUNK EL.
ELŐFIZETÉSI DÍJ:
 Védjékre postán v. helyben házhoz bordva.
 Egy évre... 40 kor. | Egy negyedévre 10 kor.
 Egy fél évre... 20 kor. | Egy hónapra 5 kor. 40 fi.
 KÉZÍRÓ: 8 óra Németség 12 kor. 10 fi.
 Francia, Olasz, orosz, Török, Görög, Angol, Német, Spanyol, Horvát, Román, és más nyelvekben is fogadjuk, melyek a postán való átadás után, negyedévre 15 kor. 10 fi.
 Egy szám ára 12 fillér.

EGYETÉRTÉS

FENYŐ SÁNDOR
 EÖTVÖS KÁROLY
 szerkesztők.
 szépirodalmi főmunkatárs.

KIADÓHIVATAL:
 BUDAPEST, IV. VÁRMEGYE-UTCA 11.
 Telefon száma 708.
 HIRDETMÉNYEK ÉS NYILTÉRVESEK VALÓ
 SZÁMÁRA: Helyi hirdetéseknek 100 kor. 10 fi.
 Kisebbségi hirdetéseknek 150 kor. 10 fi.
 Külföldi hirdetéseknek 200 kor. 10 fi.
 Hosszabb idejű hirdetéseknek külön megbeszélés.
 A hirdetéseknek a kiadás napján kell megérkezniük.
 A hirdetéseknek a kiadás napján kell megérkezniük.
 A hirdetéseknek a kiadás napján kell megérkezniük.

Ma: számunk főbb közleményei:
 Vezércikk: A mi szent jogunk.
 A bihoros kalapért.
 Országgyűlés.
 Apponyi interpellációja.
 Sándor János mandátuma.
 Az obstrukció és a 14. §.
 A külügyi költészet és az orosz alkibott.
 A békacímzés. (A kolostori események.)
 Zerkóru üdvözlés. (Pestszegye közgyűlése.)
 Szakítás S. erbiával.
 A nemzeti akadémia.
 Illyóvott csekkhamlító.
 A papa neze fogadja Loubet-t.
 Tárca: A táncrend. Írta: Miklós Jenő.
 A mese. Írta: Paola Lombroso.
 Regény: Egy lélek története. Írta: Anatóle France.

A mi szent jogunk.

Gróf Apponyi Albert ma sürgős interpelláció rendjén szóvá tette a képviselőházban a katonai büntető eljárásra vonatkozó fölmerült nyugtalanító híreket. Igaz, hogy ezeket a bécsi forrásból eredt híreket, a magyar kormány megafófolatta, mindazáltal gróf Apponyi mai interpellációja nem volt fölösleges. Szükséges volt, hogy ez a rendkívül jelentős és aktuális kérdés a parlamentben tétesszen szóvá és ott történjen erre vonatkozóan kompetens kijelentések.

Gróf Apponyi Albert ugy az interpellációt megokoló beszédében, mint a miniszterelnök válaszára adott válaszában igen nyomatékosan kijelentette, hogy teljesen hiu kísérlet lenne bármely kormány részéről egy olyan katonai büntető eljárási reformjavaslatnak a magyar parlament elé vitele, mely úgy a tárgyalás, mint az ítélelhirdetés rendjén nem biztosítaná a magyar nyelv érvényesülését.

Kétségtelen, hogy gróf Apponyi ma az egységes magyar közvéleményt juttatta kifejezésre. Mert az bizonyos és azzal mindenkinek tisztában kell lennie, hogy olyan reformjavaslat, mely a magyar nyelvnek a katonai bíraskodás terén nem biztosítana teljes érvényesülést, szemben talán magával az egész magyar nemzeti közvéleménnyel itt már nem lehet szó semmiféle hátrálásról, vagy megadásról.

Nem is értelmezhetne senki másképp gróf Apponyi mai kijelentését, mint úgy, hogy ha pedig a benyújtandó javaslat nem felelne meg az általa nyomatékosan hangoztatott elveknek: akkor ő teljes erejével fog az ellen küzdeni. Nemcsak ő, hanem az egész parlament.

Tejles tisztelettel vagyunk ugyan az újra feltámadt nemzeti párt érdemes elnökének egyénisége iránt, de

mégsem fojthatjuk el magunkban a kétségnek bizonyos nemét. Megvalljuk, félünk attól, hogy idők és viszonyok változása mellett, megváltozhatik majd a gyakorlati politika terén az a buszkén kifejezett határozott magatartás, melyet gróf Apponyi ma ugyszólván proklamált, s mely alkalomadtán és szükség esetére az elszánt harcz proklamálásaként hangzott. Hogy erre az aggodalomra van némi-nemű okunk, azt gróf Apponyi közlött politikai szereplésének egyik-másik jelensége, fájdalom, igen erősen igazolja.

Gróf Tisza István miniszterelnök sietett válaszolni gróf Apponyi interpellációjára. Előbb a nagy készséggel azt követeltettük, hogy a miniszterelnök válasza teljes mértékben kielégítő és megnyugtató lesz. Csak-lódtunk. Ez a válasz nem kielégítő, annál kevésbbé megnyugtató. Nem tudunk meg belőle, csak egy negatívumot. Azt, hogy a katonai büntető eljárás reformja ügyében a nyelvre vonatkozó kérdésre nézve a tárgyalások nem akadnak fenn, meri ilyen tárgyalások még nem is voltak. De ámbár gróf Apponyi Albert ismételt nyomatékos kijelentései világosan provokáltak a miniszterelnököt, ez a magyar nyelvet még csak meg sem említette mai nyilatkozatában. Csak annyit mondott, hogy a kormány komolyan törekszik a programjában tett ígéretnek megvalósítására.

Ugy hatott reánk a miniszterelnök mai beszéde, mintha ő maga is nagyon félne ettől a kérdéstől és ámbár azzal vezette be a választ, hogy az interpellációra teljes precizitással fog válaszolni: biz ő csak kerülgette a kérdés lényegét s tartózkodott annak kijelentésétől, hogy a kormány igenis helyt áll a magyar nyelv jogának a katonai büntető eljárásban való tökéletes érvényesítése mellett. A szabadelvű párt által elfogadott s a kormány által magának vállalt híres katonai program 2-ik pontja így szól:

A katonai büntető eljárás mielőbb terjesztessék az országgyűlés elé. — A szóbeliség és nyilvánosságra alapított eljárásnál a magyar állam nyelve érvényesítendő. — Ennek módjait az előterjesztendő törvényjavaslat lesz hivatal megállapítani.

A miniszterelnök november 5-én a főrendiházban s később a képviselőházban megtartott programbeszédében csaknem szóról-szóra ugyanezeket mondta.

Ebben a programban tehát van szó a magyar állam nyelvének érvényesítéséről s ha gróf Tisza ma mégis tartózkodott a teteles programban foglaltak ismétlésétől is: ebből az látszik, hogy a magyar nyelv teljes érvényesülésének ügye azóta kedvezőlenebbre fordult.

Igaz, hogy már az idézett programponiban is nagy lábitud van. Értelmezhető a magyar nyelv érvényesülésének aránya és terjedelme. De gróf Apponyi mai nyomatékos kijelentéséből bizást következtethetünk arra, hogy a programot megállapító bizottság bizottság, melynek munkálataiban gróf Apponyi tudvalevően igen jelentékeny részt vett: az idézett programponit az gróf Apponyi által ma hangsúlyozott szellemben értelmezte. Vagyis úgy, hogy a reform által biztosítandó a magyar nyelv érvényesítése a tárgyalási eljárás és az ítélelhirdetés rendjén. Ha ez nem így lenne: gróf Apponyi nem beszélte volna erről olyan nyomatékosan és nem helyezte volna kiállításra minden másnáma hiu kísérlet ellenében az egész magyar parlament elszánt küzdelmét.

Ha gróf Tisza István ma még sem volt olyan helyzetben, hogy a nemzeti jog biztosítása szempontjából a jövőre nézve teljesen megnyugtató kijelentést tegyen, hanem ruganyos nyilatkozatának ugyszólván alapvető eszmeképpen az opportunitás elvét hangsúlyozza: ez nem kedvező jelenség. És ha gróf Tisza István, a ki nagyon jól tudja, hogy a mai politikai és parlament viszonyok közt az ő álláspontjának ideháza nagy erősségű szöveg a határozott beszéd, mégis tartózkodik a határozott beszéd: ez arra vall, hogy maga sem bizik az adott programnak igazán, hamisítatlan nemzeti szellemben való megvalósításában.

Hát persze, hogy nem bizik. Jól tudja azt ő is, gróf Apponyi is, hogy a magyar nyelv jogának a hadsergben való érvényesülését Bécsben nem akarják. És valamint, hogy nem akarják és nem engedik meg a magyar vezényleti nyelvet, ugy nem akarják a katonai bíraskodás rendjén sem a magyar nyelvet. Nem akarják addig, a míg szabad lélekzetük van. Nem akarják addig, a míg a magyar nemzet a maga teljes egészében föl-

nem áll, azt ki nem csikarja a bécsi katonai és udvari köröktől.

Ha tehát másképpen nem, ki kell csikarni, ki kell erőszakolni.

A magyar nemzet innárr nem elégedhetik meg a dolog érdemét kerülgető beszédekkel. A magyar nemzet eleget várt. Most már egységessé vált a nemzet közvéleménye is, közérzése is. Jogát követeli, jogát meg kell kapnia.

Távol van tőlünk, hogy a mostani obstrukciót istapoljuk. Ez a mostani obstrukció céltalan, okatlan dolog. Pusztá okvetetlenkedés. Az ország legaktuálisabb, drága érdekei követelik, hogy ennek a mostani obstrukciónak vége szakadjon. De azok a szemponatok, a melyek a pártokat arra bírják és bírhatják, hogy egyelőre a parlament küzdelmei rendez fegyvereivel éljenek, s a mely szempontok eléggé ismeretesek, nem téríthetik el ezeket a pártokat attól, hogy a nemzeti jogokért elszánt harczot vívjának minden tényezővel szemben, a ki azoknak megvalósítását akadályozza.

És értsék meg, de jól Bécsben, az Udvarnál is, a katonai körökben is, és értsék meg Budapestben is, hogy ebben az országban most már nem lesz, nem lehet nyugalom addig, a míg a magyar nyelv kérdése el nem dől, még pedig a magyar nemzeti közvélemény szellemében.

Az ország legaktuálisabb érdekei szempontjából lehet parlament fegyverszünet, de állandó nyugalom nem lehet addig, amíg Bécsben oktanul és kevelen akadékoskodnak. A magyar nemzet közvéleményét se elfojtani, se megfélemlíteni, se álarcoskodással kijátszani többé nem lehet.

Se gróf Tisza István, se semmiféle más kormányelnök nem lesz képes ebben az országban megállani és nem lesz képes békességet teremteni addig, míg bizonyossá nem válik legalább a megígért reformok teljes és tökéletes megvalósítása, ugy a katonai oktatás, mint a katonai bíraskodás terén.

Lehet ideig-óráig taktikázni; lehet az ügyeket ideig-óráig halasztgatni. De csak ideig-óráig. Mert a nemzet türelmetlen. És türelmetlensége jogosult. De még azok is csalódnak akik azt hiszik, hogy a szabadelvű párt katonai programjának megvalósítása már elég arra, hogy a nemzetet megnyugtassa. Nem. A nyelv jogának érvényesülnie kell a vezényletben is.

Nem botorság tehát csak gondolni is arra, hogy Magyarország kormányozhasson a katonai bíraskodás teljes magyarságát intézőnyesen bizottsátsa?

A bihoros kalapért.

A miniszterelnök bécsi útja nem változtatta meg a politikai helyzetet. De még csak nem is tisztázta. Az obstrukciók megatartására pedig épenséggel nem volt befolyással. Az egyik ujjonjavaslat első szakaszának a befejezését juttattuk el, de még mindig van öt-hat szómon, aminek záróbeszédében joga. Bónap valószínűleg valamennyi elmondja a mondókáját s az ujjonjavaslatról szóló törvényjavaslatot részleteiben is elfogadják. Legalább az obstrukció lapja is így írja. Ha meg is lesz, akkor a második javaslatra kerül a sor s nincs kizárva, hogy ennek a tárgyalása három-négy hetet is igénybe vesz, ha ugyan elő nem szedik az obstrukciók a jobbik eszűket s nem látják be, hogy a további erőparazásnak sem értelme, sem célja, csak káros minden tekintetben.

Tisza terveiről a legkülönbözőbb verziók keringenek. A képviselőház mai ülése alatt a Tisza-kormány legbizalmasabb emberei is nyíltan beszéltek arról, hogy az új választás ideje hamarabb bekövetkezik, mint bárki is remélné. A mint meglesznek az ujjonjavaslat törvények s ezt az obstrukciók mai számszerű jükkel legfőbb négy hétig tartják megakadályozni, gróf Tisza István fölszólítja a képviselőházat. Az indemítási törvényjavaslatra már nem is fog várakozni a sor és így ex-lex-választás lesz; a kormány csakis az ujjonjavaslatot átjátja és várja, semmi egyébét; a mint ez meglesz, nem lesz többé szükség a parlamentre, mert ha az ex-lex-állapot tíz hónapig eltart, akkor eltarthat egy évig is.

Egy kormánypárti estilap meg a következő fantazmagóriát közli gróf Tisza terveiről:

1. Az ujjonjavaslati törvény elfogadása passzív rezolúcióval.
2. Paktumterv felvétel, hogy az ellenzék ne akassza meg az államügyek elintézését.
3. Ha nem sikerül a paktum, jön a házfeloszlítás ex-lexben is.
4. Kifárasztó választások után következik újabb paktum a házszabály revíziója néven.
5. Ha a kormányt zaklatják, rövidesen feloszlítja az első ülésszakot s a második ülésszakban már az új házszabályok lépnek életbe.

A legérdekesebb a dologban, hogy kor-

Az Egyetértés tarcaja.

A táncrend.
 — Az Egyetértés eredeti tarcaja. —
 Egy kicsi, ócska keztyű-caselle-ben Szallagok, keztyűk, bálriportok Levelek, csipkék, száraz virágok, Névjegyek, kártyák s versek között Erre akadtam.
 — Nézem. Egy táncrend. Foszlik a szőle. Betűje, színe szürke, fakó. Bársonya selymen piézí fecskeje Én Uram Isten! I szánni való. Felnyitom: „csárdás, polka — mazurka”... S mindenik mellett ott a nevem, Szélibe írás: „Elfelejt — ugy is!” Alatta én hogy: „Nem feledek!”
 „Nem feledek, mert — nem feledek! Mert Életem ezéja s álma Maga. Husz tavaszomnak rámszakadt, első, Éltető, fényes napsugara! S látja-e, tudja-e, sejtje-e, érzé, Hogy csak öökre Önt szeretem... És ha majd egyszer eljövök érte, Kis otthonunkba jön-e velem, Fog-e rám addig csendesen várni, Bárha a végzet messze vetet?”
 ... Menjek-e? Vár-e? Elémbe száll-e? Hol lakik, el-e, — ki lehetett?
 Miklós Jenő.

A mese.

— Az Egyetértés tarcaja. —
 Írta: Paola Lombroso.
 Sokszor kérdezzük mi felnőttek önmagunkból, hogy miért érdeklődnek oly nagyon a gyermekek a fantasztikus történetek, a hihetetlen és képtelen dolgok iránt, mert szeretik a tánczó lát, az éneklő köveket, a láthatatlanná tévő gyűrűt és lelkesednek például olyan herceghiszenyőért, aki a varlockával merit a kutból korszóval vizeit. Mindez ellentmond a mi egzséges emberi eszünknek, de a gyermeknek kedves szellemi tápláléka. Sok ember azt hiszi, hogy a meséknek ez az előszeretett szoros vonatkozásban van az erősen kifejtött képzelőtehetséggel és a gyermek a szokatlan és hihetetlen kalandok elmesélésében izlése szerint való táplálékot talál.
 Azt hiszem, nem így áll ez a dolog. Nagyon sok gyermeket ügyeltem meg és arra a meggyőződésre jutottam, hogy a gyermekeknek nagyon kicsi a képzelőtehetsége és hogy a mesék különössége, a több-kévesebb csodálatos és fantasztikus epizódjái bennük olyan magyarázatokra lennek, amilyenekre mi nem is gondolhatunk. Ez az egész csodavilág nem hihetetlen, épenséggel nem természetfölötti a gyermek előtt, sőt ellenkezőleg nagyon is egyszerűnek és természetesen látszik.
 Ha egy pillanatra behelyezkedünk a gyermek eszejárásába és szellemi podgyaszunkat elvetjük, rájövünk, hogy a gyermek már létének első hónapjában is sokkal fantasztikusabb jelenségek között él, mint a miylenek a mesében előfordulnak. Saját gyermekemnél láttam, lehetett akkor tíz-tizenégy hónapos, mily buzgón foglalkozott egy csodának a megfejtésével, a mely megmagyarázhatatlannak tűnt fel előtte, ez a csoda: a haragszeneg volt. Abban az időben egy kerten tul fekvő templom közelébe vettünk lakást. Eppen mikor a szobában voltunk, egyszerre megszólaltak a harangok és türelmetlenül, elké-

pedve kutatót a gyermek a szobában, honnan jön ez a cseresz a nélkül, hogy fölfelhatta volt, hogy harangok szólnak, melyeket ő meg nem láthat. Mi felnőttek, a kik biztosra tudjuk, mi az a harang és hogy terjed a hang, rögtön tisztázta jöhetünk vele, miért és miféle okból telik meg a levegő hanggal; de sokkal nehezebb ez a gyermek elgondolni, a ki semmi előforduló okot nem talál és ismereteinknek sincs birtokában. Gyermeknek is hosszú ideig kellett hinnie, hogy a hangok egy fától jönnek, a mely az ablak alatt mozgatta ágait — és így kapjuk meg a mesebeli éneklő fát.
 Mikor a gyermekem tizenégy hónapos lett, szentül hitte, hogy a barány a farkával beget, mert olyan gep-bárányt kapott, amely begetni kezdett, ha meghúzta farkát.
 Egy két éves gyermeket ismertem, nagyon félt az egyik faszor fától. Attól tartott, hogy a fak a fejére esnek. Láttá ugyanis, hogy az ő kucijátokában csak egy ütés kell hozzá és a babok felfordulnak: látta még azt is, hogy az apa sétapánczája egyenesen meg nem állhat magától, az pedig természetesen egészen ismeretlen volt előtte, hogy a fának gökőre is van.
 És ekkor olyat kérdezett — persze a maga gyűgő nyelven, — hogy „mikép állhat szilárdan és egyenesen a fa anélkül, hogy megtámasztanak?”
 Minél jobban felődik azután a gyermek, annál több és csodálatosabb dolog tár a szemé elé. Látja például, hogy fürdőkád-jában a spongya a víz felszínén uszlik, mely a kavics alámerül. Egy szép napon — telen — felébred és kitekinthe az ablakon az egész vidéket mintegy varázslat hatása alatt nézi. A föld, a házak, a táviródrótok, minden fehér és nagy csomó apró, fehér pille száll a levegőben. Egy ismerős család gyermeke kenyérmorzsnak mondta előttem a havat, a másik czukoresznek. Már most a három-négy éves gyermek, a melyik a természetes, de azért titokzatos hullást látta a hónap, egy bonbon, csokoládé vagy aranyesőt, a mely valamelyik mesében előfordul,

mért tartson hihetetlennek vagy természetellenesnek?
 Ennekzem egy négy éves kislánynak a csodálkozására, aki látta, mint teregetik napra a nedves ruhát, fél óra múltán pedig egészen szárazon visszahozzák. „Igen, de akkor hová lett a nedves ruha, ki vitte el?”
 Minden gyermek, amelyik egyszer cirukuszban volt, egész sereg kutyát, macskát és lovat látott, amelyek bókoltak, táncoltak, hátsó lábukra felugráskodtak, újságot vagy kalapot hoztak, szövel minden parancsol teljesítettek, épp úgy, mint a szalonok élő emberei. Épp azért a mesék állatai is: a csizmás kandur, a Piroska farkasa, Andersen hatyuji és gölyai cseppet sem csodálatosak a gyermek előtt, várja hőstetteiket és épp ugy nem bánul el fölöttük, mint nem bánultunk el mi, ha egy kis gyerek járni, vagy beszélni kezd.
 Bizonyosra vehető tehát, hogy a miért a gyerekek szeretik a mesét az a valóság latszata. Mi azt hisszük, hogy a mesék elmondásával egy fantasztikus világba varázsoljuk őket, a mely mintegy költői képzetnek tűnik fel előttük, de az eset épp ennek az ellenkezője, mert az elvarázslott várak az elváltozások, a titokzatos személyek és az állatok egész csodás világa sokkal közelebb áll a gyermek előtt a valósághoz, mint a fantáziához. Tapasztalatai mind olyanok, hogy a legcsodálatosabb események sem lehetnek előtte csodálatosabbak, mint azok a különös tények és tárgyak, melyeket fiatal életben lát. És épp ezért van a mesének olyan nagy hatása a gyerekre. Azt hiszi, hogy mindazok a hőstettek és csodák a valóságban is megtörténhetnek és éppen semmi valószínűtlenség sem lát bennük.
 Fölvetődik most már az a kérdés, vajon meséljen-e az ember ilyen fantasztikus történeteket a gyerekeknek?
 A mi engem illet, szinte életszabályul állítottam föl, hogy az én gyermekemnek minél több örömet és élvezetet szereznek és semmi áron sem rontanám meg a mesék ártatlan, élénk és pompás élvezetét. Még ha a gyermekem néhány évvel tovább is fog

hinni a csizmás kandurban, vagy Carabás marquisban, mint a római császárokban és a longobárd királyokban, még ha szélesebb tudása lesz is az éneklő fáról, vagy a tánczó kövekről, mint a monocytoidon, vagy a dicotyledonról, bizony akkor sem lesznek miatta valami nagyon szerencsétlen!
 A tizenhatodik és a huszadik életév között bizonyára nincs fiatal leány, a ki valamely lírai vers mámorba nem ejtett volna. Mért? Mert hitalságunk virágzásában a lelkünk a legfőlegkönyebb a lírai költészet szenvedélyes hangja iránt, ez az az idő, a mikor az életnek legtöbb a frissesége, az erője, a mikor a szerelem első, homályos sejtései, a hímerv után való törekvés tüli be melanchóliájával és fűségével a szívünket. Sokkal inkább megérthetjük akkor a költők érzését és szinte azt hisszük, hogy csak Góthe és Heine, Leopardi vagy Hugo adhat méltó kifejezést annak a lángolásnak, a mely bennünk ég. De aztán mikor hitalságunk első tüze a napi gond, a létért való küzdelem közepette lehőhad, ha a fiatal emberből férfi lesz, a ki az emberi tudomány valamelyik ágazatában foglalkozást talál — orvos, memők, ügyvéd, — akkor elmulik az érdeklődés; az az elénk vonzó erő, melyet reánk a versek gyakoroltak, kisebb lesz, a költészet színtelenné, semmit mondónak tűnik fel nekünk, mig ezer más dolog, a melyek hatáskörünkre; tudásunkra vonatkozik, érdeklődésünket, figyelmünket és tevékenységünket teljesen igénybe veszi. Alapjában azoktól az elemektől érzéskeltől függ, melyeket magunkban hordunk, hogy a költészet, a regény vagy a tudományos kötetek iránt érdeklődünk-e jobban?
 Épp ugy van az a gyermekkel is; fantasztikus elemek szunnyadnak benne, a melyek érethetővé teszik előtte, ha a meséket és a tündéregéket szereti legjobban. A legudasabb, a legkellemebb táplálékot személyesítik meg, melyet csak az ő kis agyának adnunk lehet, épp mint ahogy az anyatej az egyetlen testi táplálék, melyet neki adnunk szabad. Abban a mértékben, ahogy a gyermek fejlődik, foglalmi tisztázódnak, önmaguktól

